

Etelä- Savon Elinkeino- Liikenne- ja Ympäristökeskus pyytää kunnan ympäristöviranomaisen lausuntoa seuraavista vesienhoitosuunnitelmista:

Lausuntopyyntö ehdotuksesta Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027

Lausuntopyyntö ehdotuksesta Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027

Mikkelin seudun ympäristölautakunta antaa lausuntopyynnöistä yhteisen lausunnon.

Vesienhoidon suunnittelu perustuu EU:n direktiiviin vesipolitiikan puitteista (vesipolitiikan puitteidirektiivi, vesipuitteidirektiivi v. 2000). Kansallinen lainsäädäntö ohjaa vesienhoidon järjestämistä ja vesienhoitosuunnitelman laatimista. Siihen kuuluu laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004), valtioneuvoston asetus vesienhoitoalueista (1303/2004) sekä valtioneuvoston asetus vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006). Vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on estää pintavesien ja pohjavesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Tavoitteen saavuttamiseksi suunnitellaan ja toteutetaan vesien tilaa parantavia toimenpiteitä ja seurataan toimenpiteiden vaikutuksia. Merenhoidon, tulvariskien hallinnan ja luonnonsuojelun tavoitteet otetaan suunnittelussa huomioon. Suunnittelu tehdään vesienhoitoalueittain. Vesienhoitoalue muodostuu yhdestä tai useammasta päävesistöalueesta.

Nyt on käynnistymässä kolmas vesienhoitokausi. Nyt kuultavana ovat vesienhoitosuunnitelmaehdotukset vuosille 2022–2027. Suunnitelmassa on kaksi osaa. Suunnitelman osassa 1 esitetään mm. tiedot oman alueen vesien nykytilasta sekä tilan parantamiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista. Syventävä taustatieto, kuten kuvaukset toimenpiteiden suunnittelun, vesien tilan seurannan ja tila-arvioinnin periaatteista ja menetelmistä sekä toimintaympäristön muutoksista, on koottu vesienhoitosuunnitelman osaan 2, Suunnittelussa käytetyt menetelmät ja periaatteet

Nyt toivotaan palautetta erityisesti vesien tilasta, siihen vaikuttavista toiminnoista, vesien tilan parantamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä, niiden rahoituksesta ja toteutus- ja edistämismvasteista. Lisäksi palautetta toivotaan ympäristöselostuksesta löytyviin suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutusten arvioihin

Vuoksen vesienhoitoalueella on tarkasteltu 1 187 järvi- ja jokimuodostumaa (10 397 km²) ja 343 jokimuodostumaa (3 990 km). Valtaosa suurista järvistä, kuten Saimaan osa-allaat, Pielinen ja Kallavesi ovat erinomaisessa tai hyvässä tilassa. Erinomaisessa tilassa on 50 % ja hyvässä 38 % järvipinta-alasta. Tyydyttävässä tai tätä heikommassa tilassa ovat etupäässä pienemmät järvet muodostaen reilun kymmenesosan järvipinta-alasta (190 kpl).

Kymen-Suomenlahden vesienhoitoalueen pintavesien tilanne poikkeaa edellisestä varsinkin sillä tapaa, että vesienhoitoalueeseen kuuluu mukaan Suomenlahden itäinen merialue. Tämän vuoksi alueiden vesimuodostumien tyyppi- ja luokkakajakaumat eivät ole osin keskenään vertailukelpoisia. Merialueen ohella alueeseen kuuluu paljon Salpausselän eteläpuolisia virtavesistöjä.

Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella vesimuodostumaksi on määritetty 928 järveä tai järven osaa (kuva 6 ja taulukko 1), joiden yhteispinta-ala on 6 599 km². Pinta-alaltaan eniten vesienhoitoalueella on vähähumuksisia järviä, joiden pinta-ala on noin kaksi kolmannesta järvien pinta-alasta. Alueella on suuria, luontaisesti karuja ja kirkasvetisiä järviä, kuten Päijänne sekä Viitasaaren, Rautalammin ja Mäntyharjun reittien suuret järvet. Lukumääräisesti vesienhoitoalueella on eniten humusjärviä. Runsashumuksisia järviä

esiintyy erityisesti vesienhoitoalueen pohjoisosissa reittivesistöjen latvoilla. Luontaisesti runsasravinteiset järvet ovat yleisiä Salpausselkien eteläpuolisella rannikkoalueella.

Kymen Suomenlahden vesienhoitoalueen pintavesien ekologinen tila on heikko erityisesti alueen eteläosien peltovaltaisilla valuma-alueilla ja Suomenlahden rannikkovesissä. Vesienhoitoalueen järvet ovat pääosin hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Järvien tila on heikentynyt vesienhoitoalueen eteläosissa erityisesti maatalouden kuormittamilla alueilla. Vesienhoitoalueen pohjoisosissa järvien tila on heikentynyt turvetuotannon ja hajakuormituksen kuormittamilla alueilla. Vesienhoitoalueen joet ovat pääosin tyydyttävässä tai sitä huonommassa luokassa. Jokien tilaa heikentää erityisesti hajakuormituksen aiheuttama rehevöityminen, mutta myös jokien rakentaminen, säännöstely ja patoaminen. Suomenlahden rannikkovesien ekologinen tila on osittain parantunut edellisestä luokittelukaudesta ja on nyt enimmäkseen tyydyttävä tai välttävä. Edelleen liian suurena jatkuva ravinnekuormitus on johtanut rehevöitymiseen, leväkukintoihin ja pohjan läheisen vesikerroksen hapettomuuteen. Huonot happiolot aiheuttavat sisäistä kuormitusta, jolloin pohjalle sitoutuneet ravinteet liukenevat uudelleen veteen ja levien käyttöön.

Ympäristötavoitteiden saavuttamisen kannalta kriittisiä ovat molemmilla vesienhoitoalueilla intensiivisen maatalouden kuormittamat valuma-alueet. Myös metsätalouden ja haja-asutuksen aiheuttamaa kuormitusta tulee monin paikoin vähentää.

Pistekuormittajien, kuten teollisuuden, jätevedenpuhdistamojen, turvetuotannon, vesiensuojelua edistetään pääasiallisesti ympäristölupien kautta, mutta uusia ohjauskeinoja sekä joitakin täydentäviä toimenpiteitä on esitetty myös pistekuormituksen vähentämiseksi. Jatkossa tulee nykyistä enemmän panostaa turvetuotannon kiintoaine- ja humuskuormituksen vähentämiseen.

Vesienhoitosuunnitelmassa esitetään toimenpiteet, joilla on tarkoitus saavuttaa hyvä vesien tila vuoteen 2027 mennessä. Vaikka kaikki toimenpiteet toteutettaisiin ajallaan, ympäristötavoitteita ei kuitenkaan tulla saavuttamaan kaikissa vesimuodostumissa vielä vuoteen 2027 mennessä. Suunnittelun vaikuttavuus syntyy muun muassa seuraavin tavoin:

- Tietämys vesien tilasta ja tilaan vaikuttavista tekijöistä paranee.
- Vesienhoidon tavoitteet sekä niiden saavuttamiseksi määritellyt toimenpiteet ohjaavat eri toimijoiden työtä kohti vesien hyvän tilan tavoitteita.
- Vesienhoidon suunnittelun tulokset otetaan lupavalmistelussa huomioon ja ne vaikuttavat lupapäätösten kautta käytännön toimien toteutukseen. 11
- Vesienhoidon suunnittelu ohjaa vesiin liittyviä toimia sekä päätöksentekoa maankäytön suunnittelusta.
- Vesienhoidon suunnittelua voidaan hyödyntää EU:n ja kansallisen rahoituksen, mm. maatalouden ympäristökorvauksen ja aluekehitysrahoituksen ohjaamisessa.

Lupaa edellyttävää yksittäistä hanketta koskevat velvoittavat toimet määritellään lupamenettelyissä, jotka perustuvat aineelliseen lainsäädäntöön, kuten vesilakiin (587/2011), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä luonnonsuojelulakiin (1096/1996). Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) luvussa 4 säädetään ympäristötavoitteista, jotka tulee 28 §:ään perustuen ottaa huomioon eri lakien mukaisessa päätöksenteossa.

EU-tuomioistuimien on linjannut Weser-tuomiossa (C-461/13), että vesienhoidon ympäristötavoitteet ovat oikeudellisesti sitovia, kun ne Suomessa vesienhoitolain säätämisen aikaan hahmotettiin pikemmin vesienhoidon suunnittelua ohjaaviksi tavoitteiksi.

Vesienhoito-ohjelmista onkin muodostunut oikeuskäytännön myötä käytännössä tärkeä varsinaista normia tarkentava suunnitelma-asiakirja, jolla on myös käytännön ohjausvaikutusta. Ohjausvaikutus perustuu suunnitelmassa tunnistettuihin paikallisiin paine-, tyyppi- ja tilatekijöihin sekä vesienhoitoalueiden ominaispiirteisiin.

Vesimuodostumat jaetaan tyyppeihin mm. koon, keskisyvyyden, humuksisuuden ja valuma-alueiden muiden luontaisten tyyppiominaisuuksien avulla. Vesimuodostuman ekologinen luokitus tehdä tyyppien sisällä. Tyyppittelyn ja luokittelun pintavesi esimuodostumiin kuuluu järviä, jokia, puroja, lampia. Pohjavesialueille on oma luokitusjärjestelmänsä. Ohjelmalla on laaja ja suhteellisen monimutkainen kytkeytyvyys mm. erilaisiin vesipolitiikan puitteiden sisäisiin osa-ohjelmiin, muihin EU:n lajien ja elinympäristöjen suojelun ohjelmiin sekä vesistöjen käyttöön liittyviin EU -tason ohjelmiin.

Ympäristöpalvelujen toiminta-alueella sijaitseva Pankalampi ja siihen liittyvä Hanhilampi luetaan Vuoksen vesienhoitoalueen vesimuodostumiksi. Käytännössä Pankalampi on nimetty yhdeksi neljästä vesimuodostumina käsiteltävistä lammista sen vuoksi, että alueella toimii EU uimaranta. Pankalammen ja Hanhilammen kemiallisella ja ekologisella tilalla on vaikutusta Pankajoen vedenlaadusta riippuvaisen Mikkelin vedenhankinnan kannalta tärkeälle Hanhikankaan pohjavesimuodostumalle. Hanhilammen alueella sijaistaa puolestaan EU:n Natura- elinympäristön suojeluohjelmaan kuuluva Hanhilammen Natura alue.

Vesienhoito-ohjelmissa vuosille 2022-2027 on myös ilmastomuutoksen vaikutusten arviointi keskeisessä asemassa.

Vuoksen vesienhoitoalueella pintavesien tila on valtaosin pysynyt samana verrattuna edelliseen luokitukseen, joka tehtiin pääosin vuosien 2006– 2012 seuranta-aineistojen perusteella (. Järvi- ja jokimuodostumista noin 15 %:ssa (227 kpl) on tila joko parantunut tai huonontunut. Eniten muutoksia on tapahtunut pienemmissä vesimuodostumissa. Pintavesien tilassa tapahtuneiden muutosten tulkinta on lyhyellä aikavälillä hankalaa. Muutokset tilaluokassa ovat osaksi todellisia, mutta suurimmaksi osaksi ne johtuvat muun muassa aiempaa kattavammasta seurantatiedosta. Eryteisesti pienemmissä järvissä luokitus on vähäisen seuranta-aineiston vuoksi edelleen monin paikoin puutteellinen.

Tila on parantunut edellisestä vesienhoitokaudesta esimerkiksi Mikkelin Hanhijärvessä, jossa biologiset laatutekijät osoittavat parantunutta tilaa edelliseen luokituskauteen nähden. Järvi on kuitenkin edelleen hyvän ja tyydyttävän tilan rajan tuntumassa

Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen pintavesien ekologinen tila on pääosin pysynyt samana verrattuna edelliseen vuosien 2006–2012 aineistoon perustuvaan luokitukseen. Uusi luokittelu on toteutettu pääosin vuosien 2012–2017 aineistoihin perustuen. Merkittävä osuus todetuista luokkamuutoksista johtuu menetelmällisistä muutoksista ja uudesta seuranta-aineistosta. Varsinkin biologisen seuranta-aineiston määrä on lisääntynyt edellisiin luokitteluihin verrattuna. Vesienhoitoalueen hyvässä tai erinomaisessa tilassa olevien järvien osuus on kasvanut hieman edelliseen luokitteluun verrattuna (kuva 29). Tyydyttävässä tai sitä huonommassa tilassa olevia järviä on pinta-alan perusteella laskettuna noin 10 %. Eniten hyvää huonommassa tilassa olevia järviä on vesienhoitoalueen eteläosissa, erityisesti maatalouden kuormittamilla alueilla. Vesienhoitoalueen pohjoisosissa järvien tila on heikentynyt turvetuotannon ja hajakuormituksen kuormittamilla alueilla.

Vuoksen ja Kymi -Suomenlahden vesienhoitoalueilla vesienhoitoalueiden väliset erot johtuvat pääasiassa eri tyyppisistä vesimuodostumista ja varsinkin jääkauden aikana syntyneistä eroista maaperäominaisuuksissa. Kymen osalta Salpausselän eteläpuolinen virtavesipainotteinen hienoainestasanko erottuu alueena pohjoispuolen järvisuomesta. Eroista huolimatta syyt vesienhoidon

toimenpiteiden tarpeeseen ovat kuitenkin molemmilla vesienhoitoa-alueilla varsin samankaltaiset. Esille nousee varsinkin hajakuormitus ja tarve vähentää sitä tai ainakin hidastaa hajakuormituksen kasvua.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toimialueen kuntien osalta yleiset edellytykset ja ympäristöolosuhteet ovat pääosin samanlaiset, joten lausunnot vesienhoitosuunnitelmista annetaan käytännössä samansisältöisinä. Vesien hoidon suunnittelu on jatkunut käytännössä jatkuvana prosessina vuodesta 2000 luvun taitteesta asti. Suurin osa yksityiskohtaisista ehdotuksista ja arvioista on tuotu vesienhoitosuunnitelman valmisteluun liittyvissä vesienhoidon kokouksissa. Jäljempänä lausunnossa esiteltävät esitykset koskevat pääosin yleistä toimien kohdentamista ja erityisiä kehittämistehtäviä vuosille 2022-2027. Mikkelin seudun ympäristölautakunta antaa molemmista vesienhoito-ohjelmista seuraavan samansisältöisen lausunnon:

Vuoksen vesistöalueella valtaosa vesimuodostumista on arvioitu olevan tilaluokissa hyvä tai erinomainen. Toisaalta merkittävä osa laajoja reittivesistöjen pintavesimuodostumia arvioidaan ohjelman riskiarviossa kuuluvan luokkaan jossa tilan säilyminen riittävän hyvänä on uhattuna ilman toimenpiteitä. Kymen vesienhoitoalueella tilanne on pitkälti sama. Tämä liittyy varsinkin siihen että hajakuormitus (maa-, metsätalous, haja-asutus, kaukokulkeuma) on useimpien vesimuodostumisen osalta nykyään merkittävin ihmistoimintaan liittyvä kuormitustyyppi eikä hajakuormituskehitystä ole saatu käännettä laskuun. Ilmastonmuutoksen etenemisen oletetaan lisäävän hajakuormitustoimintojen ainehuuhtoumia edelleen.

Vesienhoidossa on kuluneilla kahdella suunnittelukausilla edistytty usean edellytysluonteisen tekijän osalta. Ainakin paikallisesti on saatu vesialueen omistajarakennetta kehitettyä taustaresursseiltaan ja toiminnan järjestämisen kannalta kohti tarkoituksenmukaisempaa osakaskuntien vesitiluskokoa ja toiminaluetta.

Kalastuslain muutoksen kautta tapahtuneen kalatalousalueiden perustamisen myötä hallintorakenne noudattelee nykyään vesienhoidon perusaluejakona olevaa valuma-aluejaotusta. Eri rahoitusohjelmien kautta on päästy etenemään työssä vesistö rakenteen ekologiseen rakenteelliseen korjaamiseksi mm. säännöstelyhankkeiden kehittämisen ja kalojen noususteiden poistamiseen tarkoitettujen rahoitusohjelmien kautta. Hankkeiden rahoitus on muuttunut myös joustavammaksi. Rahoituksen hyödynnettävyys on myös parantunut erilaisten rahoituspaikkasiilojen välisten momenttirajojen madaltumisen myötä.

Myös vesien hoitoon liittyvissä yhteisöissä on tapahtunut myönteistä vapaaehtoista järjestäytymistä. Sekä vesistöissä tapahtuvaan vesistöhoitoon että valuma-alueiden kunnostukseen liittyvä menetelmäkehitys on ollut varsin nopeaa ja avautuvien hallinnon tietovarantojen myötä vesien hoidosta kiinnostuneille tahoille on avautunut saataville merkittävästi parantunut tietovaranto ja työkaluvalikoima.

Hanketoiminta on käynnistynyt paikoin paikallisesti vireänä. Erilaisia hankekoalitioita on paikoin jo niin paljon että tällä hetkellä jopa hanketoimintaan osallistuvien ja erilaisten yhteistyötahojen alkaa olla paikoin haasteellista seurata eri osahankkeiden koordinaatiota. Tätä voidaan pitää kuitenkin pääosin myönteisenä ongelmana.

Vesienhoitoon liittyvä hanketoiminta on mielletty kansalaiskentässä perinteisesti liittyvän varsinkin itse vesistöissä tapahtuviksi hoito- ja kunnostushankkeisiin. Yhteisesti omistetulla vesialueella on luonteva toimia yhdessä. Käytännössä ainoa vesienhoidon lopputulokseen olennaisesti vaikuttava sektori, jossa toimintaa ei ole saatu organisoitua vielä laajaksi hanketoiminnaksi on vesistöön tulevan ulkoisen kuormituksen vähentäminen vesistöjen valuma-alueilla. Asiaan vaikuttaa osaltaan se että valuma-alueiden kunnostushankkeet totutetaan kuitenkin pääosin yksityisten maanomistajien omistamilla tiluksilla.

Tälläkin alueella on kuluneena kahtena ohjelmakautena nähty merkittävää valtakunnallista sekä paikallista etenemistä tutkimus- ja kehittämistoiminnan kautta. Esimerkkeinä näistä voi mainita Luken ja Syken metsätalouden kuormitusta selvittelleet tutkimushankkeet ja Metsäkeskuksen kunnostusojitusten ojitustarpeen ja vesiensuojelun kehittämisessä tekemän työn sekä Freshhabit Life Puruvesi tyypisten hankkeiden myötä tehty kehitystoiminta.

Näiden kokemusten pohjalta esitetään vesienhoidon suunnitelmaan vesienhoitokaudelle 2022-2027 seuraavat kehitysesitykset huomioitavaksi vesienhoitosuunnitelmissa ja muussa varsinaisessa hallintotoiminnassa:

- 1. Vesistöihin liittyvien kunnostus- ja hoitohankkeiden koordinoitua, sekä kunnostushankkeista tiedottamista esitetään kehitettäväksi seuraavalla tavalla.** Kaikille valtion myöntämistä vesienhoitoon osoitettavista varoista myönnettävien hankkeiden hakuasiakirjoihin ja rahoituspäätöksiin liitetään hankkeen kohdentumiseksi sijaintitieto kolmannen tai neljännen jakovaiheen valuma-aluejaon tarkkuudella. Tarkempi hankkeiden myöntöön liittyviin perusteisiin, rahoitukseen, keston ja arviotuihin hankehyötyihin sekä toteutukseen liittyvä ominaistieto kootaan hankehakemusten hallinnointiin käytettävistä asianhallintaohjelmista. Tiedot hankkeista jaetaan samalla tavalla avoimena tietona karttapalveluna, kun tällä hetkellä pidetään yllä tietoja suuremmista vesistöistä (VESTY) tai esim. yksityismetsätalouteen kohdistetuista avustuksista. Täällä esityksellä toivotaan voitavan osaltaan helpottaa ja yhdenmukaistaa hankkeiden kohdistumisen seuranta ja hankeorganisaatioiden arvokasta työtä hankkeista tiedottamiseksi.
- 2. Valuma-alueella tapahtuvan valuma-aluekunnostuksen hallinnolliseen järjestämiseen ja tukemiseen esitetään kehitettävän hallinnollista järjestämistä ja seuranta koskeva tuki- ja kannustinjärjestelmä.** Vesistöön tulevasta ihmistoimintaan liittyvästä ulkoisesta kuormituksesta hajakuormituslähteiden (maa- ja metsätalous, haja-asutus, kaukokulkeutuva kuorma) osuus on fosforiravinteen kuorman osalta valuma-alueesta riippuen tyypillisesti 80-100% eli hajakuormitus on tosiasiaa vallitseva osa ihmisperäistä kuormitusta. Pistekuormituslähteistä aiheutuvaa kuormitusta on saatu vähennettyä menestyksekkäästi mm. ympäristölupajärjestelmällä mutta tulevaisuudessa ei tätä kautta ole enää odotettavissa merkittävää edistymistä. Lähtökohtaisesti hajakuormituslähteisiin ei kohdistu Suomessa varsinaista oikeusohjeeseen perustuvaa päästönormia. Hajakuormituksen määrä jatkaa toistaiseksi edelleen vakaata kasvua. Vesistön ulkoisen kuormituksen kasvua voidaan rajoittaa olemassa olevista ja suunnitelmassa mainituista ohjauskeinoista lähinnä esim. metsätalouden uudistusojituskäytännön kehittämisellä ja ohjauksella tai tukijärjestelmien kautta rahoitettavilla vesiensuojelurakenteilla kuten kosteikoilla. Tämän tyypisen ohjaustoiminnan vaikuttavuus on kokonaisuudessaan rajallista, koska toimet kohdistuvat vain pienehköön osaan hajakuormituslähteitä. Tilanne voidaan tiivistää seuraavasti: hajakuormituksesta aiheutuu merkittävää haittaa alue- ja aiheuttajaperusteisesti tarkasteltuna kattavasti mutta sitä pyritään rajoittamaan edelleen vain pistemäisesti kohdennetulla ohjauksella.

Käytännössä vesienhoitoon osallistuvien suunnittelijoiden keskuudessa tiedetään, että vesistöjen tila paranee pysyvästi vain, jos ulkoista kuormitusta saadaan pysyvästi alennettua nykytasolta. Vesienhoitoon liittyvissä sidosryhmä- ja suunnittelukokouksissa onkin käytännössä kaikkein vaikeimmaksi tavoitteeksi osoittautunut vesistön ulkoisen kuormituksen vähentäminen, tai valuma-aluekunnostus, kuten sitä tavataan hankemaailmassa nimittää. Tämän takia viimeisellä vesienhoidon ohjelmakaudella on

välttämätöntä pohtia avoimesti ja puhtaalta pöydältä tällä hetkellä suurimman vesistöjen tilaan vaikuttavan ihmistoiminnasta aiheutuvan kuormituslähteen ohjausmahdollisuuksia.

Ongelmat eivät ole luonnontieteellis- teknisiä vaan liittyvät motivaatioketjuihin. Luontevin lähestymiskulma asiaan lienee Metso-ohjelmasta, uhanlaisten suurten petolintujen suojelusta yms. ekosysteemipalveluajattelu tai esim. vesienhoitoa koskevien ohjelmien ohjelmatekstissä jo mainittu Green Deal -ajatusmalli.

3. Edelliseen aiheeseen liittyvinä ohjauskeinoina kannatetaan erityisesti seuraavia jo suunnittelukauden aikana toimeenpantavissa olevia suunnitelmissa mainittuja ohjauskeinoja:

- a. Vesienhoidossa tulisi ohjata varoja nykyistä enemmän vesiympäristöjen ja varsinkin virtavesien rakenteelliseen kunnostukseen kuten nousuesteiden poistamiseen. Tätä ohjauskeinoa voidaan toteuttaa jo sinä ajanjaksona kun hajakuormituksen vähentämiseen ei ole saatavilla tehokasta ekosysteemipalvelumallia eikä ole olemassa muuta järjestäytymis- ja rahoitusmallia valuma-alueen rakenteelliseksi kunnostamiseksi. Tällä voidaan muodostaa vesimuodostumille ja pienemmille vesiympäristöille ekosysteemitasoista valmiutta ylläpitää monimuotoisuutta ja toipua nopeasti siinä vaiheessa kun kuormitustilanne saadaan paranemaan (resiliessi). Käyttötarkoitukseltaan tarpeettomiksi käyneiden patojen poistolla saavutetaan ekosysteemihyötyjen ohella hyötyjä hallinnon järjestämisen kannalta ja yleisen oikeustilan selkenemisen kautta.
- b. Turvetuotannosta vapautuville alueille ja myös tuotantoalueeseen eristysojaan rajautuville valuma-alueille olisi osoittaa rahoitusmalli, jolla tuotantoalueen ja tuotantoaluetta ympäröivien maiden maanomistajia tuetaan käynnistämään valuma-alueiden rakenteellinen kunnostaminen. Tällä hetkellä sovellettavat varojen käyttövaltuudet rajoittavat edelleen tätä mahdollisuutta,
- c. Rahoitusta toimenpiteisiin tulisi kohdistaa suunniteltua voimakkaammin hyvää huonommassa oleville vesimuodostumiin ja toisaalta niille erinomaisessa tilassa oleviin vesimuodostumiin joiden ekologinen luokka on vaarassa alentua hajakuormituksesta aiheutuvan nuhraantumiskehityksen vuoksi.

4. Näiden lisäksi esitetään toteutettavaksi suunnittelukaudella seuraavia hallinnon säädöspohjaan liittyviä tarkennuksia. Esitys liittyy erityisesti lausuttavien vesienhoitosuunnitelmien osiossa ohjauskeinot (taulukko 16) olevaan kirjaukseen: Kehitetään ympäristö- ja rakennusvalvonnan yhteistyötä kiinteistökohtaisten ratkaisujen valvonnassa niin haja-asutusalueella kuin taajamissakin.

Kirjausta ohjauskeinoiksi pidetään kokonaisuudessaan tärkeänä ja kannatettavana. Vesienhoidon suunnitelmien toimeenpanevissa hallinnon valmistelussa pyydetään täydentämään toimenpidelistaa seuraavilla osatehtävillä. Työ liittyy hallinnon työtapojen kehittämisen ohella myös normiympäristön yleiseen kehittämiseen.

a. Hallinnolliseen menettelytavan kehittämisen tueksi tarvitaan tarkennuksia itse normin sisältöön varsinkin MRL osalta. MRL kokonaisuudistuksen yhteydessä tulisi huolehtia siitä, että MRL lupajärjestelmään rakennetaan viittaussäännökset YSL aineellisiin säännöksiin. Esimerkiksi MRL luvan myöntämisen edellytyksiä koskeva sanamuoto on tarpeellista muuttaa selkeämmin vastaamaan ympäristönsuojelulain jäteveden puhdistamisvelvollisuutta koskevaa sanamuotoa. Vastuutaho ympäristöministeriö

b. MRL uudistuksen yhteydessä on tarpeellista kehittää rakennushankkeista kerättävää tietosisältöä koskevaa lainsäädäntöä niin, että myös verkostojen ulkopuolisesta vesihuollosta

kertyy lupahallinnoinnin yhteydessä valtakunnallisesti yhtenevä seurannan ja lietehuollon palvelutarpeen suunnittelussa tarpeellinen tietosisältö -vastuutaho ympäristöministeriö

c. Edistetään jätelain 143 § rekisterin käyttöönottoa ja ylläpitoa kunnissa. Otetaan lietehuollon kehittäminen osaksi kuntien kanssa käytäviä kehityskeskusteluja-vastuutaho ELY keskus

d. Lisätään kaivoslain muutoksessa kunnille mahdollisuus ottaa nykyistä selvemmin kantaa niihin kaivoshankkeiden malminetsintälupiin ja kaivosten perustamiseen tai kaivosten toimintaa koskeviin lupiin, jos kaivos sijoittuu kunnan alueelle tai kaivoksen toiminnan aikaiset tai toiminnan jälkeiset vaikutukset kohdistuvat kunnan alueelle.

Esitetyjä toimenpiteitä perustellaan seuraavasti:

Esityksellä vesienhoitosuunnitelmien ohjauskeinoiksi (taulukko 16) viitataan neuvonta – ja neuvotteluluonteisiin kehittämiskeinoihin. Vastuutahoksi on mainittu kunnat ja yhteistyötahoiksi alueelliset vesiensuojeluyhdistykset sekä Kuntaliitto ry.

Kyseinen asiakohta koskee pääosin ympäristönsuojelulain (527/2014 YSL) 16. luvussa kuvattujen viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla sovellettavien jätevesisäännöksiä toimeenpanoa. Esitysteksti painottaa ilmeisesti neuvontaluonteiseen kehittämiseen liittyviä keinoja sekä mahdollisia tietopalveluihin liittyviä keinoja.

Viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla tapahtuva kiinteistökohtainen jätevesien käsittely ja jäteveden ympäristöön johtaminen on maa- ja metsätalouden jälkeen todennäköisesti suurin yksittäinen hajakuormituslähde. Mikkelin seudun ympäristöpalvelujenkin toimialueella hajajätevesistä aiheutuva kuormitus ylittää jo nyt selkeästi pistekuormituslähteiden yhteen lasketun kuormituksen. Tilanteen oikaisuun tähtäävä hallinnollinen urakka on huomattavan mittava. Hajakuormituslähteistä haja-asutuksen kuormitus on käytännössä ainoa, johon liittyy jonkun asteinen oikeusohjeeseen perustuva päästöön liittyvä normi. Varsinaisesti normin sisältö koskee kuitenkin huolehtimisvelvollisuutta ja ympäristönsuojelulain nojalla annettuja kieltoja sekä jätevesijärjestelmän rakentamiseen ja jätehuoltoon liittyviä menettelytapasäännöksiä.

Jätevesijärjestelmiä suunniteltaessa ja rakennettaessa ohjaavaksi tarkoitettu sovellettava normin aineellinen sisältö on annettu ympäristönsuojelulain nojalla ja suunnittelun sekä rakentamisen menettelytapaa, sijoituspaikkaa ja ennakkollista lupajärjestelmää koskeva osa maankäyttö- ja rakennuslain nojalla (132/1999 MRL).

Mainituista laeista maankäyttö- ja rakennuslaki on kunnalliseen itsehallintoon liittyvän tarkoituksenmukaisuusharkinnan puitteissa sovellettavaa lainsäädäntöä kun taas ympäristönsuojelulain sääntely on oikeusharkintaista. YSL nojalla annettua aineellista sisältöä ja toimeenpanotapaa on muutettu 2004 jälkeen kahdesti joista jälkimmäisen yhteydessä (19/2017) aikaisempi aikatauluun sidottu siirtymäaika muutettiin muilla kun ranta-alueilla ja pohjavesialueilla uudelleen rakentamista vastaavan rakennuksen korjaamiseen yhteydessä toteutettavaksi. Normin toimeenpano liittyy osaltaan myös jätelain ja vesihuoltolain toimeenpanoon. Kokonaisuudessaan sääntelykehys on edelleen monimutkainen ja rakenteeltaan eri tyyppisistä normiaineksista koostuva. Normin sisältö kaipaa edelleen selkiyttämistä varsinkin jätevesijärjestelmän rakentamista koskevan suunnitelman sisällön ja luvan oikeusvaikutuksen osalta.

Nykyisessä MRL sisällössä ei ole riittävästi huomioitu YSL koskevan normimuutoksen sisältöä ja mm. jätevesijärjestelmän rakentamista koskevan luvan myöntämisen edellytyksiä koskeva sisältö poikkeaa YSL 155§ jätevesien käsittelyä koskevasta sisällöstä. MRL ei sisällä myöskään asianmukaisia viittauksia YSL asiaa koskeviin säännöksiin. Tilanteeseen liittyvistä soveltamisongelmista on ehtinyt muodostua jo oikeuskäytäntöä (mm. KHO 2016:118).

Ko. normikokonaisuutta on ympäristönsuojelulain jätevesisäännösten säätämisen yhteydessä luonnehdittu luonteeltaan normiohjaukseksi, mikä tarkoittanee lähinnä hallinnonkäyttöä vailla varsinaisia toimeenpanopäätöksiä. Vesienhoidon suunnitteluun tämä nykyisen säädösrakenteen piirre liittyy mm. sillä tapaa, että toimeenpanosta ja esim. jätevesijärjestelmän rakentamista koskevan MRL luparatkaisujen sisällöstä ei kerry tällä hetkellä valtakunnalliseen rakennuslupien ja rakennustiedon rekisteriin (VRK-RHT) eikä muuallekaan systemaattisesti ylläpidettyyn varantoon yksityiskohtaisia tietoja. Vastaavat tietosisällön ongelmat liittyvät yleisesti myös vesihuoltolaitosten ulkopuolisesta vesihuollosta ylläpidettävään tietosisältöön sekä esim. jätelain 143§ rekisterien muodostamiseen/ylläpitoon. Tämän vuoksi arviot haja-asutuksen kuormituksesta ja normin toimeenpanotilanteesta ovat edelleen hyvin epätarkkoja.

Maankäyttö ja rakennuslain kokonaisuudistus on paraikaa meneillään. Ilmeisesti tämä tarkoittaa sitä, että tässä yhteydessä säädetään kokonaan viitenumeroltaan uusi laki. Tässä yhteydessä on mahdollista tarkastella tarkemmin normin aineellisen sisällön ja toimeenpanosäännösten yhteensovittamista.

Kunnan oikeus ottaa kantaa kaivoshankkeen hyväksyttävyyteen keskeisissä kaivoshankkeen perustamisen ja käytön lupaprosesseissa on tarpeen koska kaivostoiminta voi vaikuttaa haitallisesti laajalla alueella kunnan aluetta harjoitettavan muun elinkeinotoiminnan yleisiin edellytyksiin sekä kunnan toimivaltaan kuluviin alueiden käytön suunnitelmiin. Lisäksi vaikutukset voivat jatkua pitkälle kaivostoiminnan lopettamisen jälkeen.

